

چراغ راه

مجموعه مقاله‌ها درباره امام خمینی (ره)

دکتر همایون همتی

انتشارات سوره مهر (وابسته به حوزه هنری)

بزهشکده فرهنگ و هنر اسلامی

چراغ راه

مجموعه مقاله‌ها درباره امام خمینی (ره)

دکتر همایون همتی

طراح جلد: سید انتشار

چاپ و صحافی: ویژه پرداز آتدیشه

چاپ اول: ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۲۵۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۰۳-۲۸۲۸-۱

سرشناسه: همتی، همایون، ۱۳۳۷ -

عنوان و نام پدیدآور: چراغ راه (مجموعه مقاله‌ها درباره امام خمینی (ره))
نگارش همایون همتی؛ (برای پژوهشکده فرهنگ و هنر اسلامی).

مشخصات نشر: تهران: شرکت انتشارات سوره مهر، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۱۵۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۰۳-۲۸۴۸-۱

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

عنوان دیگر: مجموعه مقاله‌ها درباره امام خمینی (ره)

موضوع: خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی
ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸.

موضوع: Khomeyni, Ruhollah, Leader and Founder of IRI

شناسه افزوده: شرکت انتشارات سوره مهر. پژوهشکده فرهنگ و هنر
اسلامی

شناسه افزوده: شرکت انتشارات سوره مهر

رده‌بندی کنگره: ۴۱۳۹۷ ج ۴/ ۱۵۷۶/ ۸۳

رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۲۰۹۲

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۵۴۹۶۹۹۴

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشت، پلاک ۲۳

صندوق پستی: ۱۵۸۱۵-۱۱۴۴

تلفن: ۶۱۹۴۲ سامانه پیامک: ۳۰۰۵۳۱۹

تلفن مرکز پخش: (پنج خط) ۶۶۴۶۰۹۹۳ فکس: ۶۶۴۶۹۹۵۱

www.sorehmehr.ir

نقل و چاپ نوشته‌ها منوط به اجازه رسمی از ناشر است.

فهرست

۱۳	جامعیت شخصیت امام خمینی (ره)
۲۳	دین در تلقی امام خمینی (ره)
۲۹	گفتاری در باب آثار و تألیفات امام خمینی (ره)
۳۹	پیوند فقه و عرفان در نگرش امام خمینی (ره)
۴۱	عرفان و فقه
۴۲	نزاع فقیهان و عارفان
۴۵	کتاب‌شناسی مقاله
۴۷	مقایسه اجمالی نگرش عرفانی امام خمینی و عرفان مسیحی
۶۷	منابع فارسی
۶۷	منابع لاتین
۶۹	نگرش فلسفی امام خمینی (ره)
۸۷	شناخت اندیشه امام خمینی (ره)
۸۹	آثار فلسفی
۸۹	آثار فقهی
۹۰	آثار عرفانی
۹۱	اساتید امام
۹۱	فلسفه امام
۹۶	عرفان امام

- ۱۰۵..... مقایسه عرفان امام با عرفان مسیحی
- ۱۰۸..... امام و الهیات رهایی بخش
- ۱۱۱..... امام خمینی و تواندیشی دینی
- ۱۲۷..... پرسش و پاسخ
- ۱۳۹..... شاخص های عرفانی امیرالمؤمنین^(ع) و بازتاب آن در آرای امام خمینی^(ره)

www.ketab.ir

پیشگفتار

روح‌هایی کز قفس‌ها رسته‌اند

انبیا و رهبر شایسته‌اند

(مولانا)

مقاله‌هایی که در این مجموعه فراهم آمده است، حاصل انس و تأمل پیگیر نگارنده در باب شخصیت والا و اندیشه‌های رهایی‌بخش و راهگشای امام خمینی^(ره) در طول سالیان است. پیش‌تر نیز مجموعه‌ای از مقاله‌ها و مصاحبه‌های این جانب تحت عنوان امیر قافله عشق به چاپ رسیده است که حاوی مصاحبه‌ها و مقاله‌های بنده در داخل کشور است؛ اما مجموعه حاضر عمدتاً حاوی سخنرانی‌های این جانب در خارج کشور است که در طول اقامت در کشور آلمان در سمت رایزن فرهنگی ایران در مناسبت‌های مختلف ایراد یا عرضه شده است. دو کتاب دیگر نیز سالیانی پیش نگاشته‌ام درباره «عرفان امام» و «تأثیر امام بر ادبیات انقلاب، به‌ویژه شعر انقلاب» که متأسفانه به دلیل پاره‌ای کژاندیشی و کوتاه‌نظری‌های رایج هنوز مجال نشر نیافته‌اند. در این نوشته‌ها حدیث شوق و ارادتم را بازگفته‌ام و تلاشم بر آن بوده تا سخنی گزاف یا ناصواب بر زبان نرانم و بر قلم نیاورم؛ اما عشق به پاکی، فضیلت، وارستگی، رادی و مردی شاید گاه عنان اختیار از من ربوده باشد. مگر می‌توان مردی را که تجسم آزادگی و شهامت و رازدانی در این روزگار بود به‌جان‌ودل دوست نداشت؟ مگر می‌توان به‌دور از شیفتگی و تعلق خاطر از چنان وارسته‌مرد از خود بیرون‌شده‌ای سخن گفت؟ مگر می‌توان از خورشید گفت و گرمای لطیف جان‌بخش او را احساس نکرد و آن گرمی و لطافت را در کلام جاری نساخت؟

جان قدسی آزاده‌ای که سرشار از سجایای ممتاز انسانی بود و درس پایداری و عزت‌طلبی به همگان آموخت. او بساط ستم و جور را درهم ریخت. منافع ستمگران را به آتش کشید و درس عشق و عرفان داد و رسمی نو درآنداخت.

روح یرصلابت و یرخروش این عارف وارسته اکنون به دیار دیگر کوچیده است و ما ظلمت‌زدگان خاک‌نشین پی‌او بر جا مانده‌ایم و تنها تسلی‌مان پیگیری پیام و راه اوست و این مستلزم شناخت است و صدالبته شناختن «مردان خدا» کار دشواری است. ابعاد وجودی و بلندای مقام آن یار سفرکرده نه در حوزه نگاه کوتاه ما و فکر قاصر ماست. باید از سنخ و جنس آنان شد تا آنان را شناخت و این کجا برای ما در راه‌ماندگان و راه‌نشینان خودپرست و محدودبین میسر است؟ با این‌همه، سخت محتاج شناخت او و راه و کلام و پیام او هستیم تا از آن ره‌توشه بگیریم و «چراغ راه» ما باشد. به همین سبب نام این مجموعه را چراغ راه نهاده‌ام.

تفکر اشراقی و عرفانی امام در کنار تعهد او به خدا و عشق عمیق او به انسان‌ها، یعنی مظاهر حضرت دوست، ترکیب بدیع و بی‌بدیلی به وجود آورده است که برای همه آزادی‌خواهان و عدالت‌طلبان سرمشق و آموزنده است. معنویت را در کنار سیاست نشانادن و پیوند دادن دین و دنیا و عجین‌ساختن عرفان با عزت‌طلبی و ظلم‌ستیزی، بخشی از پیام و میراث عظیم امام است که برای همه آزادگان و معنویت‌جویان شایسته اتباع است.

امام‌خمینی^(ره) مردی از تبار رسولان الهی بود که مؤمنانه زیست. نگاهبان عزت و شرف قوم خود بود. سربلندی ایران و سروری مسلمین را می‌خواست. به نبرد پر علیه جباران روزگار پرداخت و دمی از انجام رسالت خویش بازنايستاد یا در آن تردید نکرد. فقاقت او روزآمد و واقع‌بینانه و کاربردی بود. به اقتضائات جهان جدید و تمدن مدرن توجه داشت. اجتهاد او به‌واقع اجتهاد و استنباط بود، نه همین تقلید و تکرار فتوای فقیهان گذشته یا طرح دوباره و چندباره آرای فقهی متون کهن.

عرفان او نیز حماسی، جامعه‌گرا، شریعت‌محور، معتدل، به‌دور از بدعت و سراپا تعهدشناسی و مسئولیت‌پذیری بود.

از نوع عرفان خانقاهی شبه‌آلود و درویش‌صفتی و عزلت‌گزینی صوفیانه مرسوم نبود. عرفان پاک و نیالوده متشرعانه‌ای بود که ادامه عرفان امامان شیعه^(ع) و تعالیم حیات‌بخش آنان بود و همین است که امروز نیز قابل تبعیت و اقتداست.

فلسفه او نیز فلسفه استدلالی اشراقی و مبتنی بر هستی‌شناسی ژرف و استواری بود که الحاد و پوچی جایی در آن نداشت؛ بلکه حلقه پیوند و سکوی پرتاب به جهان ماورا و ارتباط وثیق با خداوند بود.

در بُعد رهبری و مبارزه سیاسی پامردی و استواری او مورد اعتراف همگان حتی دشمنان است. هیبت و عظمت روحی او و ایمان ژرفش به راه و هدف، لرزه بر اندام دشمنانش می‌انداخت و ثابت‌قدم و استوار از آغاز تا پایان بر یک حرف و یک میثاق بود. او به پشتوانه توده‌های عظیم مردم و با تکیه بر ایمان الهی خویش مبارزه می‌کرد. تکیه‌اش همواره به مردم بود، نه به قدرت‌های پوشالی و متزلزل. فریب هیچ حاکمی را نخورد و هیچ‌گاه به مردم پشت نکرد. او فقیه مسئله‌گو یا واعظ صدرنشین یا صوفی قلندر مآب و زاهد ریاکار نبود. درد مردم داشت. به ضعف دین می‌اندیشید و مسلمین را عزیز می‌خواست.

من در این دفتر به فراخور رشته تخصصی و مطالعات خویش کوشیده‌ام تا بیشتر به تحلیل و معرفی افکار و نظرات امام در حوزه کلام، فلسفه، اخلاق و عرفان بپردازم و از رهبری فرهنگد و شگفت‌آور او یا دیدگاه‌های سیاسی و اجتماعی‌اش کمتر بگویم؛ هرچند از آن ابعاد نیز غافل نبوده‌ام، ولی خود را واجد این صلاحیت نمی‌دیده‌ام. امید است که شاگردان زبده و وفادار و یاران نزدیک او این ابعاد را عالمانه به بحث گیرند و عرضه نمایند تا جامعه امام را در کلیت خویش و در همه ابعاد بشناسد. این نگارنده به قدر وسع و در حد صلاحیت و بضاعت علمی‌اش تنها بعد علمی و عرفانی شخصیت امام را به اختصار به تصویر کشیده است و هرگز ادعای جامعیت ندارد. نوبت آن است که دیگران نیز به این میدان گام نهند و متاع خویش را عرضه نمایند.

در پایان این پیشگفتار، وظیفه اخلاقی خود می‌دانم از فرزندانم آقای حامد همتی و دوشیزه فاطمه همتی صمیمانه سپاسگزاری نمایم که در همه کارهای علمی مرا یاری داده‌اند. به‌ویژه فرزند بزرگم آقای حامد همتی که در تایپ و ویرایش و نیز تهیه کتاب‌ها و منابع، دستیار و مددکار پدر بوده‌اند و از خدای بزرگ سلامت و توفیق و نیک‌فرجامی برایشان آرزو مندم.

مقالات این دفتر غالباً سال‌ها پیش نگارش یافته‌اند؛ برخی در خارج از کشور، آنگاه که رایزن فرهنگی ایران در آلمان بودم و به خدمتی خرد در خارج از کشور اشتغال داشته‌ام، به تناسب موقعیت‌ها و مناسبت‌ها تحریر یافته‌اند و برخی نیز در داخل

کشور. پاره‌ای مقالات نیز به زبان انگلیسی و عربی و آلمانی نوشته شده است و نیز چند مصاحبه با نشریات داخل کشور باقی مانده است که شاید در دفتری دیگر عرضه شود. این‌ها همه، حاصل تأملات نگارنده است و امید است برای نسلی که در راه است سودمند افتد. والکمال‌الله وحده.

تهران، تیرماه ۱۳۸۹

دکتر همایون همتی

www.ketab.ir